

نوپدیده‌های آسیب‌های اجتماعی در دهه‌های اخیر ایران

مجری: دکتر حسین باهر

گروه: سلامت اجتماعی

سال شروع: ۱۳۹۲

سال پایان: ۱۳۹۳

چکیده

مقدمه

مطالعه کتابخانه‌ای درباره ارکان سلامت اجتماعی نظریه دو دانشمند (Keyes & Rosenfeld) را برتر از دیگران مطرح می‌سازد. این دو که تقریباً مشابه هم اظهارنظر کرده‌اند پنج ویژگی زیر را برای سلامت اجتماعی مطرح می‌کنند: یکپارچگی اجتماعی، ایفای سهم اجتماعی، انسجام اجتماعی، شکوفایی اجتماعی و پذیرش اجتماعی. نظریات غالب بر یازده عامل، به‌عنوان عوامل مؤثر بر سلامت اجتماعی، اشاره دارد: پایگاه اقتصادی اجتماعی، وضعیت تأهل، جنسیت، عوامل روانیاجتماعی، رشد فردی، برقراری روابط مثبت، تسلط بر محیط، مهارت‌های ارتباطی، مذهب، شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی. بدیهی است در این بخش همه گزارش‌ها بر اساس گرایش‌های مدرنیته و جوامع صنعتی بوده است.

روش‌شناسی

این مطالعه بر اساس چارچوب مستند حمایت‌طلبی تهیه شده است. اطلاعات موردنیاز پیش‌نویس این نوشتار از دو روش به دست آمد: (۱) جمع‌آوری و دسته‌بندی اسناد شامل منابع داخل کشور، تجربیات سایر کشورها و اسناد داخل کشور ایران، (۲) سپس رایزنی علمی به روش دلفی از مقامات ذی‌ربط انجام شد و طرق برون‌رفت‌ها ارائه گردید.

یافته‌ها

در این مطالعه بیست‌گانه‌ای از آسیب‌های سلامت اجتماعی ایران که حالتی نوپدید دارند را ملاحظه خواهید کرد. گرچه این آسیب‌ها ظاهراً سابقه دارند ولی بخش نوپدید آن‌ها جالب‌توجه است. ذیلاً به پاره‌ای از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱. رابطه محوری: غلبه توسل بر توکل و یا رابطه بر ضابطه، آن‌هم در کارهای قانونی، ۲. آموزش‌گرایی غیرکاربردی: توسعه کمی آموزش‌گری در کلیه سطوح قطع‌نظر از کارایی و یا کارآفرینی آن‌ها، ۳. معلمین مایوس: اشتغال به شغل شریف آموزش توسط کسانی که شوق این کار را ندارند. ۴. اشاعه فحشا: به‌صورت شخصیت‌فروشی که بدتر از شخص‌فروشی است. ۵. قاچاق مواد: انواع و اقسام قاچاق وارداتی، صادراتی علنی و ظاهراً قانونی، ۶. ارتشاء و اختلاس: توسط مقامات بالای پولی و مالی، آن‌هم در اندازه‌های نجومی و غیرقابل تقویم، ۷. زیست‌بوم زدایی: زدایش زیست‌بوم و تخریب و مراتع به طرز سرسام‌آوری و به بهانه‌های واهی، ۸. تخریب ابنیه تاریخی: به صورت‌هایی که گوئی عمدی در امحاء فرهنگ ایران در کار باشد. ۹. به‌روز نبودن رسانه‌ها: رسانه‌ها و ازجمله رسانه ملی که سال‌ها با رسانه‌های پیشرفته فاصله دارد. ۱۰. مهاجرت مغزها و ژن‌ها: یعنی فراری دادن انسان‌های که می‌توانسته‌اند سرمایه انسانی ایران را تقویت کنند. ۱۱. بازنشاندن غیرموجه: اشتباهی که از اول انقلاب، به بهانه جوان‌سازی نیروها صورت گرفت و نوپدید آن، بازنشاندن

تحصیل کرده‌های خارج از کشور به بهانه اتمام دوره سی‌ساله خدمات دانشگاهی آن‌ها، ۱۲. زورگویی و زورگیری: اموری که در ایران، کمتر سابقه داشته است. در روز روشن عده‌ای با سلاح‌های سرد و گرم امنیت جانی و مالی و حتی ناموسی مردم را مخدوش می‌کنند. ۱۳. بی‌بندوباری همگانی: لاقیدی، مسئولیت‌گریزی، باری به هر جهت گوئی غالب در جامعه، ۱۴. تهاجم فرهنگی که عمدتاً هم غربی زدگی است و هم عرب زدگی، به ترتیب، توسط صفت زدگان و سنت زادگان، ۱۵. تجمل زدگی: تظاهر و تفاخر به مد و مدل و ماشین و مارک، ۱۶. هنر ناشاد: غم آفرینی هنری به شکل‌های موسیقی‌های ناشاد و نقاشی‌ها و سایر هنرهای تلخ، ۱۷. ادبیات سیاه: غیر از معدودی شاعر طنزپرداز، اکثر شعرا درباره ناکامی‌ها می‌سرایند. ۱۸. ریا و دورنگی: تلون مزاج و تفاوت در قول و فعل در هر قشر و قماش دیده می‌شود. ۱۹. گرایش به بی‌تفاوتی: نوعی بی‌انگیزی، به‌ویژه در بین جوانان و از جمله در میان تحصیل‌کردگان ایشان به‌خصوص بیکاران‌شان، ۲۰. ناانگاری خرد جمعی: عدم شناخت خرد جمعی و کم‌توجهی به آن که خوشبختانه در انتخابات اخیر خود «خرد جمعی» شخصاً احراز هویت کرد «تا چه قبول افتد و چه در نظر آید». در رابطه با سلامت اجتماعی، به‌صورت مقایسه‌ای، مطالعاتی جهانی صورت گرفته که در اغلب آن‌ها نامی از ایران برده نشده است. تنها متن مقایسه‌ای معتبر روزآمد همانا مطالعه سازمان «LEGATOM» بود که در آن رفاه اجتماعی ۱۴۱ کشور از جمله ایران با هشت شاخص سرمایه اجتماعی، آزادی فردی، امنیت، بهداشت، آموزش، حکومت، کارآفرینی و اقتصاد مقایسه کرده و ایران در ردیف ۱۰۲ قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

درزمینه مقایسه‌ای و سلامت اجتماعی و یا سلامتی‌های جسمانی روانی و معنوی مطالعات بسیاری شده است ولی اندکی به‌صورت تطبیقی آن‌هم بدون توجه به سلامتی اجتماعی از نوع ایرانی است. بدیهی است دلایل این کمی و شاید فقدان آمار و ارقام، همچنین از طرفی، عدم تفاوت تعاریف شاخص‌های سلامت اجتماعی باشند.

کلیدواژه: نو پدیده‌ها، آسیب‌های اجتماعی، سلامت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، ایران.